

ВПЛИВ ПОРУШЕНЬ ВИБОРЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА НА ВИБОРЧУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

*Ірина Василівна Тимошенко,
старший викладач кафедри державно-правових дисциплін
Державного вищого навчального закладу «Українська академія
банківської справи Національного банку України»*

Проблема чесних та прозорих виборів для України сьогодні залишається актуальною, незважаючи на часті схвальні оцінки спостерігачів щодо порядку їх проведення останнім часом. Взаємодія держави та суспільства, під час якої мають забезпечуватися досягнення балансу публічних, приватних та корпоративних інтересів та визначатися перспективні напрямки прогресивного розвитку соціально-політичної організації спільноти, характеризуються викривленим ставленням до виборів та виборчих прав громадян, і здійснює негативний вплив на виборчу систему зокрема та на формування українського конституціоналізму в цілому.

Суб'єктивні виборчі права громадян стосуються публічної сфери життя, тому, відповідно до відомої діалектики співвідношення прав і обов'язків, тягнуть за собою обов'язок держави щодо їх реалізації. Отже, держава повинна гарантувати механізми та процедури здійснення виборчих прав громадян, забезпечити механізми і процедури захисту та поновлення порушених прав виборців. При цьому важливим є врахування публічно-правового характеру цих суб'єктивних виборчих прав, тому це не може здійснюватися лише в плані захисту конкретного інтересу конкретного суб'єкта. Тут зачеплені широкі публічно-правові відносини, оскільки право окремого виборця чи іншого суб'єкта виборчого процесу є лише частковим проявом права народу обирати собі владу в демократичній державі.

Виборче право як демократичний інститут народовладдя в Україні повинен відповідати загальноновизнаним принципам та нормам міжнародного права, які у сукупності становлять міжнародні виборчі стандарти проведення демократичних вільних виборів, що забезпечують взаємодію громадянського суспільства з виборними інститутами правової держави.

Взаємозв'язок вільних виборів, виборчого процесу та державного будівництва, вплив виборців на формування, організацію та діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування особливо простежується у збільшенні або зменшенні обсягу виборчих процесів у державі, що відбивається на можливості виборців

безпосередньо впливати на формування складу та характеру діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Однак практика місцевих виборів 2010 року показує, що парламент на власний розсуд може визначати де і коли проводити вибори (Київ, Тернопіль), порушуючи таким чином принцип рівного виборчого права (активного, пасивного та номінаційного).

Підрунтя для справжнього народовладдя створюють: участь у виборах на основі політичного різноманіття та багатопартійності; посилення системи гарантій виборчих прав і свобод, прозорості та верифікації підсумків голосування та результатів виборів; залучення на добровільній усвідомленій основі виборців у здійснення базових виборчих процедур з підготовки та проведення демократичних виборів.

Виборче законодавство України, яке є важливою гарантією здійснення виборчих прав громадян, має бути орієнтоване на створення належних юридичних передумов реалізації та захисту їх електоральних можливостей не тільки під час організації та проведення виборів, а й у міжвиборчий період [1, с. 141]. Це стосується відносин, які пов'язані з організацією постійного обліку виборців, запровадженням автоматизованої системи збору, зберігання та обробки даних про виборців і результати їх волевиявлення, забезпечення безперервного характеру діяльності виборчих комісій у міжвиборчий період, правового навчання виборців та організаторів виборів тощо. Хоча відносини, що складаються у міжвиборчий період, носять допоміжний характер в інфраструктурі інституту виборів, але розвиток законодавства про вибори свідчить, що в сучасних умовах воно все активніше поширює свій вплив на відносини, які прямо не залучені до організації та проведення виборів, але такі, що є необхідною складовою єдиної системи соціальних зв'язків, які забезпечують стабільний характер функціонування режиму підтримки та здійснення виборчих прав громадян [2, с. 73]. Усі ці фактори вимагають уніфікації виборчого законодавства та прийняття кодифікованого документу, що підтверджується створенням 02 листопада 2010 року робочої групи з питань удосконалення законодавства про вибори та продовженням роботи над розробкою Виборчого кодексу України.

На становлення демократичного виборчого законодавства певним чином впливають механізми реалізації конституційних прав і свобод громадян України, що призводять до обов'язкових змін і удосконалень виборчого законодавства напередодні чи навіть під час конкретного виборчого процесу. Розвиток національного законодавства про вибори супроводжується також періодичними

змінами до законів, якими встановлюється відповідальність за його порушення, однак ці зміни часто мають ситуативний характер, що не тільки не сприяє виконанню та дотриманню відповідних норм виборчого законодавства, а й стимулює масові порушення у відповідній сфері під час виборчого процесу.

Вітчизняний виборець вже не уявляє можливим проведення виборів за попереднім законом, що часто породжує незрозуміння або ігнорування певних виборчих процедур через їх незнання або неправильне розуміння як самими виборцями, так і членами виборчих комісій та іншими суб'єктами й учасниками виборчого процесу, що, у свою чергу, сприяє вчиненню порушень виборчого законодавства України.

Найбільш характерними та типовими причинами вчинення порушень виборчого законодавства України є:

1) суперечливість та недосконалість правового регулювання виборчих правовідносин. наявність у ньому чисельних колізій та прогалин;

2) неправильне розуміння та застосування норм виборчого законодавства організаторами, суб'єктами та іншими учасниками виборчого процесу, що викликане недостатнім рівнем політичної та правової культури, відсутністю необхідних юридичних знань та навичок;

3) застосування «брудних» виборчих технологій та політичних інтересів учасників виборів з метою підвищення рейтингів певних суб'єктів виборчого процесу;

4) малоефективна судова практика вирішення спорів щодо порушень виборчого законодавства України.

Зазначені фактори впливають на формування негативного суспільного ставлення до виборів як інституту прямої демократії і розчарування в ефективності такого способу формування владних органів.

Порушення виборчого законодавства України – це прямо передбачене в законі діяння, що тягне за собою заходи поновлювального характеру, а за наявності суб'єктивних ознак складу правопорушення – заходів конституційної, кримінальної, адміністративної та іншої ретроспективної юридичної відповідальності.

Порушення виборчого законодавства України проявляються ззовні у різноманітних формах (видах), котрі зумовлені рівнем виборів, предметом суперечки, статусом сторін, що протистоять, та іншими чинниками. Класифікація порушень виборчого законодавства має не

лише теоретичне значення для більш глибокого розуміння їх сутності, а й практичне – для судочинства, зокрема для встановлення підсудності справ, для визначення виду та міри відповідальності тощо.

Зазначені порушення викликають значну кількість конфліктних ситуацій, пов'язаних з виборами, однак лише юридичні процедури їх розв'язання можуть виступати як універсальні та загальнообов'язкові гарантії захисту виборчих прав усіх учасників виборчого процесу.

Порушення виборчих прав громадян України впливають не лише на конкретні виборчі правовідносини, виборчу систему, а й посягають на конституційний лад в цілому, оскільки їх реалізація є демократичною основою механізму формування органів державної влади, а отже, їх попередження та захист необхідні не лише під час конкретного виборчого процесу, а й у міжвиборчий період.

Література

1. Ставнійчук М. І. Уніфікація юридичних процедур як актуальна проблема сучасного розвитку законодавства України про вибори і референдуми / М. І. Ставнійчук // Держава і право. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. 2003. – Вип. 21. – С. 140–144.
2. Веденеев Ю. А. Избирательные правоотношения: понятие, политико-правовое содержание и структура / Ю. А. Веденеев, С. Д. Князев // Журнал российского права – 1998. – № 10/11. – С. 71–83.

Тимошенко, І. В. Вплив порушень виборчого законодавства на виборчу систему України [Текст] / І. В. Тимошенко // Моральні основи права : матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (Івано-Франківськ, 16 грудня 2010 р.) / Прикарпатський юридичний інститут Львівського державного університету внутрішніх справ. - Івано-Франківськ, 2010. - С. 313 -316.

